

Internet en Geschiedenis

Is elke vernieuwing een verbetering? Moet men, louter om te moderniseren, creativiteit, en dus tijd en geld, besteden aan het ontwikkelen van vernieuwende concepten en instrumenten om zich aan de anderen aan te passen?

Het is niet erg serieus deze problematiek op die wijze te benaderen. Wie is er zo gek om zich te beklagen over het binnendringen van de informatica in onze instellingen voor humane wetenschappen? Enige twijfel daaromtrent is niet meer van deze tijd. Iedereen is tevreden over het bestaan van Belnet¹ en zijn vooruitziende ontwerpers die de Belgische universitaire wereld een voortreffelijk werkinstrument en communicatiemiddel ter hand stelden.

Waarom dan nog vragen stellen over websites die slechts een toepassing zijn van dat netwerk? Precies omdat wij er één aan het opbouwen zijn en omdat de verscheidenheid, de overvloed, de rijkdom van de al bestaande websites ons voor zeer moeilijke keuzes plaatsen.

Daarom wilden we de sites verkennen die ontworpen zijn door verwante instellingen, die aan vergelijkbare of verwante behoeftes beantwoorden. We vertrokken vanuit de vraagstelling waartoe een site kan, moet dienen opdat ze meer zou zijn dan een louter uithangbord dat verloren gaat in de honderdduizenden over het web verspreide aankondigingen.

Vandaag zijn we dankzij de via dit beperkte onderzoek opgedane kennis ervan overtuigd dat het geen eenvoudige zaak is en dat wat wij binnenkort zelf op het wereldwijde netwerk hopen te zetten talrijke tekortkomingen zal vertonen. We weten dat het beoogde doel vaak geld- en tijdverslindende middelen en systemen veronderstelt waarover wetenschappelijke instellingen niet beschikken. Of nog dat hun opdracht op een ander vlak ligt waardoor de voor een ideale oplossing nodige investering niet kan worden gerechtvaardigd.

Op de twee minimeisen, het duidelijk beantwoorden van de door het publiek gestelde vragen en het toegankelijk maken van de collecties, bestaan talloze variaties. En de specialisten zijn het onderling niet altijd eens. We geven het woord aan twee VUB-docenten, Patricia Van den Eeckhout² die onlangs de actualisering voltooide van de meest volledige gids (op papier) ooit over archiefbronnen in België, en Peter Scholliers, een gespecialiseerd gebruiker van diezelfde bronnen. Men zal kunnen vaststellen dat vele vragen worden opgeworpen en dat de historici van mening verschillen over de plaats die aan het gebruik van het Internet in het historisch onderzoek moet gegeven worden.

Daarom bestaat dit dossier in de eerste plaats uit een overzicht dat bedoeld is als een handig instrument voor onderzoekers Hedendaagse Geschiedenis – een beknopt *papieren* overzicht van verschillende sites en talrijke nuttige aanwijzingen – maar ook uit een bijdrage aan een debat dat al volop bezig is.

José Gotovitch

¹ Belnet is een netwerk dat toegang geeft tot Internet en ten dienste staat van alle onderzoeks- en universitaire instellingen. Het is opgericht en wordt geleid door de Federale diensten voor wetenschappelijke, technische en culturele aangelegenheden (DWTC).

² G. VANTHEMSCHE & P. VAN DEN EECKHOUT, *Bronnen voor de studie van het hedendaagse België, 19^{de}-20^{ste} eeuw*, Brussel, VUBPress, 1999.

Internetsites van Belgische onderzoekscentra

Wie zich wil documenteren over de geschiedenis van België in de twintigste eeuw krijgt te maken met een reeks uiteenlopende media : literatuur, pers, televisie, ... Sinds enkele jaren moet aan dit lijstje het Internet worden toegevoegd. Geleidelijk aan is inderdaad een groot deel van de belangrijke instellingen, bibliotheken, musea en archiefcentra met dit instrument uitgerust. In dit dossier maken we een balans op van de impact van dit medium op de wereld van studenten, historici en onderzoekers. Welke Belgische websites zijn bruikbaar om een betere kennis van de 20ste-eeuwse geschiedenis en haar bronnen te verkrijgen ? Op welke wijze stellen onze buitenlandse zusterinstellingen zich op het net voor en welke mogelijkheden bieden ze de Internetgebruikers aan ? Kan men het medium Internet nog links laten liggen ? Zal het andere media verdringen ? Maakt het het onderzoek gemakkelijker ? Zijn deze websites echte werkinstrumenten, verschaffen ze precieze informatie of vormen ze voor de betreffende instellingen niet meer dan een uithangbord ? Door wie worden deze sites bezocht ? Om te trachten deze vragen te beantwoorden, deden we een beperkte steekproef, eerst voor België en vervolgens voor het buitenland. Daarna interviewden we twee historici die zich meer in het bijzonder bogen over de kwestie van de wisselwerking tussen Geschiedenis en Internet.

De bezochte Belgische sites zijns :

- Koninklijke Bibliotheek Albert I
(www.kbr.be)

- Algemeen Rijksarchief (www.arch.be)
- KADOC (www.kuleuven.ac.be/kadoc)
- AMVC (www.dma.be/cultuur/amvc)
- Auschwitz Stichting (users.skynet.be/Auschwitz.Foundation)
- Amazone (www.amazone.be)
- Institut Emile Vandervelde (www.iev.be)
- Liberaal Archief (www.liberaalarchief.be)
- Stadsarchief Antwerpen (www.dma.be/EFLORIS)
- Mundaneum (www.pastel.be/mundaneum)
- Koninklijk Museum van het Leger en de Krijgsgeschiedenis (www.klm-mra.be)
- Joods Museum van Deportatie en Verzet te Mechelen (www.cicb.be)
- ARCA (<http://jupiter.fltr.ucl.ac.be/fltr/hist/arca>)
- AMSAB (users.skynet.be/amsab)

Er bestaat een grote verscheidenheid inzake de ontwikkeling van de sites van deze instellingen. Sommige bestaan al gedurende een vrij lange tijd, andere zijn nog in opbouw maar hun toekomstige structuur en de voorziene rubrieken kunnen al door de Internetgebruikers worden bekeken. Deze lijst is absoluut niet volledig. Vermelden we enkel dat onder andere de volgende instellingen nog niet over een website beschikken : het *Musée de la Vie wallonne*, CARHOP, CARCOB¹, het *Centre Paul Hymans*, het *Institut d'Histoire ouvrière*, het Stadsarchief Brussel.

Het leek ons zinvol de door ons bezochte sites in te delen op basis van hun doelstelling (werkinstrument dan wel informatief of publicitair middel) en vervolgens de prestaties ervan te beoordelen.

¹ Het DACOB (Archief- en Documentatiecentrum van de Communistische Beweging), de Nederlandsestalige tegenhanger van het CARCOB, beschikt wel over een uit één pagina bestaande website.

Bruikbaarheid van de sites voor het wetenschappelijk onderzoek :

De sites “werkinstrument”

Wat verstaan we onder een site die voor de onderzoeker een werkinstrument kan betekenen ? Het gaat simpelweg om een site die het stadium van een louter algemene voorstelling overstijgt en de mogelijkheid biedt om rechtstreeks op het Internet te zoeken of de betrokken instelling een bepaald boek of archiefbestand in haar bezit heeft. Slechts vier van de geconsulteerde sites laten een dergelijke aanpak toe : de Koninklijke Bibliotheek Albert I, het KADOC (Katholiek Documentatie- en Onderzoekscentrum), het Stadsarchief Antwerpen en het AMVC (Archief en Museum voor het Vlaamse Cultuurleven) ¹.

In de praktijk betekent dit meestal dat men via het net toegang heeft tot de elektronische catalogus op het informaticasysteem van de instelling. In feite kan men een onderscheid maken tussen elektronische beheersystemen en catalogi voor bibliotheken en zoeksystemen voor archief. We kwamen ook in aanraking met een geïntegreerd zoekstelsel (bibliotheek – archief – fototheek) dat min of meer te vergelijken valt met *Pallas*, het systeem dat door het SOMA wordt gebruikt.

Twee websites geven toegang tot een elektronische bibliotheekcatalogus : de Koninklijke Bibliotheek Albert I met *Vubis* ² en het KADOC met *Libis*. Beide, vandaag ietwat verouderde systemen, hebben als

voordeel specifiek te zijn ontworpen voor grote bibliotheekcollecties. Ze laten toe op een heel klassieke wijze boeken te zoeken door opgave van enkelvoudige of gecombineerde bibliografische referenties, of trefwoorden in het geval van *Vubis*. Helaas zijn deze systemen niet geschikt voor het zoeken van archiefmateriaal. Voor de Koninklijke Bibliotheek is dat geen probleem, maar het is jammer dat het KADOC zich tevreden moet stellen met een bijzonder droge alfabetische opsomming van de archiefbestanden en een nauwelijks aangenamere lijst van inventarissen. On line zoeken naar audiovisuele documenten van het KADOC is helemaal onmogelijk. De Koninklijke Bibliotheek daarentegen verschaft toegang tot een ander werkinstrument van grote waarde : de *Bibliografie van België*. Deze waardevolle bibliografie wordt namelijk niet langer op papier uitgegeven. Nummers van na december 1997 zijn enkel nog op het Internet beschikbaar, nummers van voor die datum werden niet op het net geplaatst maar verzameld op *CD-Rom*.

Het Stadsarchief Antwerpen biedt een heel ander werkinstrument aan : het betreft hier een navigatiesysteem voor de databank van het stadsarchief dat de naam *Efloris* meekreeg en enkel betrekking heeft op archief. Dit recent ontworpen systeem is duidelijk en snel en laat eveneens toe te “bladeren” in de archieven, dat wil zeggen de organisatiestructuur te overlopen, of een gepersonaliseerd onderzoek te doen. De Internetgebruiker krijgt ook een overzicht van de recente aanwinsten. Boven-

¹ Mogelijk komt daar volgend jaar een vijfde bij. Amazone werkt op dit ogenblik aan het toegankelijk maken via Internet van de catalogus van het documentatiecentrum en de inventarissen van het archiefcentrum.

² Voor het vaste leeszaalpubliek vermelden we dat *Vubis* het systeem is waarmee het SOMA werkte tot voor de ingebruikname van *Pallas*.

dien kan de onderzoeker een bepaald aantal inventarissen evenals verschillende kleinere historische studies (stadsgeschiedenis, toponymie, inslagen van vliegende bommen, ...) eenvoudigweg downloaden.

Het AMVC verschaft toegang tot zijn gegevensbank *Agrippa* die door middel van een geïntegreerd systeem toelaat in alle stukken van welke aard ook (archief van een organisatie, persoonlijke brieven, foto's, affiches, ...) zowel te zoeken op documentsoort als op trefwoord. Dit bijzonder handig werkinstrument laat toe om snel een idee te krijgen van hetgeen het AMVC over een bepaald onderwerp bezit. Men heeft daarbij zowel de mogelijkheid om alle referenties over een bepaald document te bekomen als om het onderzoeksveld te verbreden via de veelvuldige links die het systeem opgeeft.

De "informatieve" sites

In deze categorie brachten we de sites onder die niet of nog niet beschikken over een databank die toegang geeft tot de collecties van de betreffende instellingen. Sites die dus niet toelaten precies te weten te komen of een bepaald boek of archiefdocument beschikbaar is. Deze websites zijn evenwel erg belangrijk omdat ze een vaak erg gedetailleerd en nuttig overzicht geven van de instelling, de door haar beoogde doelstellingen, georganiseerde activiteiten, haar collecties, publicaties ... en links bevatten naar verwante instellingen.

Het Koninklijk Museum van het Leger en van de Krijgsgeschiedenis

De site geeft in drie talen een beknopt overzicht van het Museum en zijn belangrijkste collecties. In een eerste rubriek

wordt de historiek van het Museum weergegeven. De andere rubrieken die men kan raadplegen zijn : collecties, ligging Museum, praktische info (lijst van de personeelsleden met hun taken), educatieve dienst, documentatiecentrum, ... De rubriek betreffende het Documentatiecentrum van het Museum geeft in enkele lijnen een beschrijving van archief, bibliotheek, cartotheek en prentenkabinet en fototheek. Daar vindt men ook een lijst van publicaties van de instelling. De site bevat verwijzingen naar talrijke andere sites (musea, officiële instanties, militaire sites, ... uit binnen- en buitenland) en publiceert het tweemaandelijks Infoblad. Het gaat dus om een informatieve site voor het grote publiek met als sterke kant de driedimensionale, virtuele voorstelling van de museumzalen, wat aansluit bij de essentiële opdracht van de instelling.

Het Algemeen Rijksarchief

De website "Het Rijksarchief in België" bevat enkel tekst en is gedeeltelijk drietaalig. Na de definitie van archief, het wettelijk kader en de taken van het Rijksarchief volgt een rubriek die gewijd is aan de raadplegingsvoorwaarden. Vervolgens wordt per provincie een beknopt maar volledig overzicht gegeven van alle Rijksarchiefdiensten in België (voor Brussel : het Algemeen Rijksarchief en het Archief van het Koninklijk Paleis) met daarin voor elke instelling praktische gegevens (plaats en openingsuren) en een beknopt overzicht van de bewaarde archieven en verzamelingen. Ter vervollediging van de informatie over de archiefbestanden wordt een beknopte lijst van werken opgegeven.

Op elke pagina kan men via een link naar een lijst van publicaties die voor de inven-

tarissen en de toegangen in beperkte oplage ingedeeld is volgens archiefdepot en volgens jaar van uitgave. Het is niet mogelijk om thematisch te zoeken. De interne navigatie is niet eenvoudig, men moet telkens terugkeren naar de homepage of af dalen tot helemaal onderaan de pagina van een document om van rubriek te veranderen. De site bevat een rubriek "enquête bedrijven" waarin wordt uiteengezet waarom een dergelijke enquête wordt opgezet en aan de Internetgebruiker een vragenlijst over dit onderwerp wordt voorgelegd. De rubriek 'tentoonstellingen' geeft de grote lijnen weer van de lopende tentoonstelling in het Rijksarchief. Tot slot is er de rubriek 'CLAVIS – Geautomatiseerde toegangen/genealogie' die de onderzoekers de beschikking geeft over een geautomatiseerde toegang tot de archieven en verzamelingen die in de Rijksarchieven worden bewaard. Momenteel omvat deze site de geautomatiseerde catalogus van de microfilmcollectie van de parochieregisters in de Rijksarchieven van Hasselt en Brugge.

Amazone

Amazone is een congres- en ontmoetingscentrum voor gelijke kansen tussen mannen en vrouwen dat vrouwenorganisaties onderdak verleent en ondersteuning biedt. De drietalige site stelt op een dynamische en interactieve wijze (oproep tot de internauten om de collecties te vervolledigen, de mogelijkheid om aankondigingen te plaatsen, ...) haar opdracht, infrastructuur, activiteiten en 'bewoners' (vrouwenorganisaties) voor. De site heeft in de eerste plaats een informatieve bedoeling: voorstelling van de archiefbestanden van het Archiefcentrum voor Vrouwengeschiedenis (AVG), de collecties van het Documentatiecentrum (toegang tot de catalogus van

beide centra is vooropgesteld voor het jaar 2000) en een selectie van interessante sites in verband met de vrouwenbeweging en het onderzoek ernaar. Via de rubriek "Dossier" is het mogelijk om achtergrondinformatie te vinden over actuele onderwerpen met betrekking tot gelijkheid van kansen voor mannen en vrouwen in de samenleving. Tot slot signaleren we dat er een gegevensbank wordt aangeboden van de opleidings- en tewerkstellingsinitiatieven die worden opgezet in het kader van gelijkheid tussen mannen en vrouwen (EUWEDIN). De informatie op de site van Amazone is erg volledig en wordt regelmatig geupdatet. Een bijkomend en heel leuk hulpmiddel is de plattegrond van de site.

De Auschwitz Stichting

Deze recente viertalige site (eind 1999 ongeveer 120 bezoekers) is onderverdeeld in twee grote afdelingen: activiteiten en publicaties. De eerste afdeling bevat een opsomming van de verschillende activiteiten van de Auschwitz Stichting: colloquia, seminaries, wedstrijden, reizen, tentoonstellingen, conferenties, pedagogische activiteiten met daarbovenop drie rubrieken: bibliotheek, archief en stages. De rubriek bibliotheek bevat een korte en zeer algemene voorstelling van de werken, tijdschriften en persknipsels die ter beschikking staan van het publiek. De rubriek archief is onderverdeeld in subrubrieken: persoonsarchieven van slachtoffers van nazi-misdaden en -volkenmoorden, het archief van het Internationaal Auschwitzcomité, het archief van de Vriendenkring van Auschwitz, de collectie geluidsbanden, de fototheek, de afdeling audiovisuele getuigenissen. In deze deelrubrieken wordt voor elk bestand informatie gegeven over omvang, belang en ontsluiting. De tweede



afdeling geeft een overzicht van de verschillende publicaties van de instelling : een driemaandelijks berichtenblad met een index waarin per auteur alle verschenen artikels zijn opgenomen, het *International Journal* met een gelijkaardige index (nr. 1 = 1998), Acta van colloquia (beknopte voorstelling van de verschillende colloquia), een pedagogisch dossier en een dito berichtenblad. Men vindt er tevens het adres van de Stichting, enkele gegevens over het personeel en een lijst van de internationale partners met in voorkomend geval een hypertext-link. Het gaat met andere woorden om een informatieve site die zou moeten evolueren tot een instrument voor samenwerking met andere, gelijkaardige centra.

Het Mundaneum : archief en museum

Deze kleine tweetalige (fr/nl) site bestaat uit verschillende rubrieken waarin in enkele lijnen de historiek van de instelling en haar filosofie en toekomstperspectieven worden geschetst, een erg beknopte beschrijving van de archiefbestanden en aanwinsten wordt gegeven, enkele woorden worden gezegd over de digitalisering van de collecties en het adres wordt opgegeven. De Internetgebruiker heeft de mogelijkheid om vragen te stellen via een rubriek waar men adres en e-mail moet invullen. Op die manier zijn zes kilometer documenten op het net voorgesteld. De ploeg van het Mundaneum zelf is erg klein.

Het Joods Museum van Deportatie en Verzet te Mechelen

Deze in het Engels opgestelde site geeft eerst een gedetailleerde beschrijving en historiek van de gebouwen waarin de

instelling gevestigd is. Daarna worden de initiatiefnemers van het museumproject, de verschillende comités die de uitwerking ervan in goede banen leidden evenals de medewerkers en de partnerinstellingen voorgesteld. Vervolgens komen Museum en opzet ervan aan bod in chronologische volgorde en met voor elke periode een opsomming van de thema's. De site bevat geen informatie over de collecties of archiefbestanden van het Museum, maar geeft wel een zeer volledig overzicht van het Museumbezit en inlichtingen over de Belgische zusterinstellingen (*National Memorial Foundation of Jewish Martyrs in Belgium – The Association of Jewish Deportees in Belgium – Sons and Daughters of the Deportation*). Twee links sturen door naar het *United States Holocaust Museum and Memorial* en *Yad Vashem*. Er is een webpagina waarop internauten hun commentaar en vragen kwijt kunnen.

Het Institut Emile Vandervelde – Bibliotheek en archief

Deze site is verbonden met de *Parti socialiste*, het gaat om het studiecentrum ervan. De instelling stelt zich voor als een privé-archiefinstelling, opvolger van het Nationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis. Op dit ogenblik houdt het zich bezig met het "redden, bewaren, ontsluiten en valoriseren van het archiefpatrimonium van de arbeidersbeweging en meer bepaald van de socialistische beweging in België". Op het vlak van archief en bibliotheek is de informatie erg summier : praktische gegevens, toegankelijkheidsvoorwaarden, soorten documenten en omvang van de collecties. Men treft er ook een korte voorstelling aan van de behandelde onderwerpen en van enkele bijzondere bestanden.

Liberaal Archief

Deze drietalige site (waarvan de Franstalige versie nog niet beschikbaar is) heeft betrekking op de archieven van de liberale beweging in België, meer in het bijzonder in Vlaanderen, vanaf het begin van de 19^{de} eeuw tot op vandaag. Deze goed gestructureerde site met een uitgesproken moderne vormgeving bevat een aantal rubrieken : archief, bibliotheek, audiovisueel, publicaties, nieuws, links,... De rubriek 'archief' geeft een vrij volledig overzicht van de collecties (belangrijke liberale organisaties en personen die actief zijn in de liberale beweging in de brede zin van het woord) en bevat een link naar de rubriek 'publicaties' voor een lijst van reeds gepubliceerde inventarissen. De afdeling 'bibliotheek' is veel beknopter. De rubriek 'publicaties' is erg omstandig uitgewerkt. Men kan er kiezen tussen een lijst van publicaties ingedeeld naar soort publicatie (verhandelingen, bibliografieën, inventarissen,...) en een andere geordend volgens thema. Binnenin deze onderverdeling werden de publicaties chronologisch geordend met voor elk werk een link naar een korte bespreking ervan. De rubriek 'vraagbaak' bevat enkele vaak terugkerende vragen over de liberale beweging zoals daar zijn : wat is de oorsprong van het blauw als kleur van de partij ? Wie waren de voorzitters van de partij ? Eén opgenomen onderdeel blijft merkwaardig genoeg leeg, de rubriek links ... Net zoals op de website van Amazone heeft de Internetgebruiker de beschikking over een plattegrond van de site die de oriëntatie vergemakkelijkt.

In een laatste onderdeel zouden de sites moeten worden opgenomen die al aanwezig zijn op het net, maar in onafgewerkte vorm. Het gaat om de websites van het AMSAB (Archief en Museum van de Socialistische Arbeidersbeweging in België/ Instituut voor Sociale Geschiedenis) en de ARCA (*Archives du Monde catholique*). Wij wachten af tot hierover iets zinnigs gezegd kan worden.

Mogelijkheden van de sites

In de twee volgende tabellen trachten we een overzicht te geven van de beoordeling van de prestaties en de mogelijkheden van de bezochte websites.

Zoals men makkelijk kan vaststellen bestaan er zowel op het vlak van de inhoud als inzake prestaties grote verschillen tussen de sites onderling. Een kleine rondvraag bij de instellingen over de oorsprong van hun site leerde dat ze meestal volledig binnenshuis werden uitgewerkt : de verantwoordelijken voor het opmaken van deze sites deden geen beroep op gespecialiseerde firma's en lieten zich evenmin echt inspireren door bestaande sites. Ook lijkt er niemand vooraf vastgestelde regels gevolgd te hebben ¹, behalve dan voor sites die in een breder kader passen (zoals het KADOC ten overstaan van de KU Leuven), waarvoor men zich aanpast aan de daar geldende regels.

De aard van de site hangt dus veelal af van het doel dat de instelling met de

¹ Bepaalde internationale bibliografische of archivistische regels werden in voorkomend geval gevolgd, maar lagen niet ten grondslag aan het ontwerp zelf van de site.

| Mogelijkheden | Stadsarch. Antw. | KB | KADOC | AMVC | Auschwitz | Amazone |
|-------------------------|------------------|-----------------------|-------------------------------|---------------|--------------|-------------------|
| Interne navigatie | gemiddeld | matig | gemiddeld | gemiddeld | goed | goed |
| Snelheid | goed | goed | goed | goed | traag | goed |
| Links | ja | ja | ja | neen | ja | ja |
| E-mails personeel | neen | neen | oui | neen | neen | neen ¹ |
| Bestellingen via e-mail | ja | neen | ja | ja | ja | ja |
| Talen | N | F, N, En ² | N, En ³ | N, En | F, N, En, D | F, N, En |
| Actualisering | frequent | | om de twee maand ⁴ | oud. = (1997) | trimestrieel | wekelijks |
| Informatieblad | ja | neen | neen | neen | neen | neen |

Stadarch.Antw. Stadsarchief Antwerpen
 KBR Koninklijke Bibliotheek Albert I.
 KADOC Katholiek Documentatie- en Onderzoekscentrum.
 AMVC Archief en Museum voor het Vlaamse Cultuurleven.
 Auschwitz Auschwitz Stichting.

¹ Amazone geeft wel de e-mails van de zusterorganisaties op die in hetzelfde gebouw gevestigd zijn.

² De Engelse versie is niet volledig. Vaak wordt verwezen naar pagina's die enkel in het Nederlands of het Frans bestaan.

³ Het LIBIS-systeem is beschikbaar in het Frans.

⁴ Theoretisch om de twee maand. In de praktijk gebeurde de laatste aanpassing in juli 1998.

| Mogelijkheden | ARA | IEV | LA | Mundaneum | KML | Mechelen |
|-------------------------|-----------------------|------|----------------|------------|----------|----------|
| Interne navigatie | matig | goed | goed | matig | goed | goed |
| Snelheid | goed | goed | goed | goed | lente | goed |
| Links | ja (Rijksarchieven) | ja | ja (in opbouw) | ja (wenig) | ja | neen |
| E-mails personeel | neen | ja | neen | neen | ja | neen |
| Bestellingen via e-mail | neen | ja | ja | neen | ja | neen |
| Talen | F, N, En ¹ | F | F, N, En | F, N | F, N, En | En |
| Actualisering | | | maandelijks | | | |
| Informatieblad | neen | neen | neen | neen | ja | neen |

ARA Algemeen Rijksarchief.
 IEV *Instituut Emile Vandervelde.*
 LA Liberaal Archief.
 KML Koninklijk Museum van het Leger et de Krijgsgeschiedenis.
 Mechelen Joods Museum van Deportatie en Verzet te Mechelen.

¹ De site is niet volledig in het Engels vertaald.

site beoogde. We hebben reeds gezien dat de verschillen op puur informatief vlak erg groot kunnen zijn. Hetzelfde geldt voor de interactiviteit die door de sites wordt aangeboden. Sommige zijn eerder “gesloten” sites die enkel eenrichtingsverkeer van de website naar de Internetgebruiker toelaten. Andere hebben een meer open karakter waarvan het meest elementaire element de aanwezigheid is van een directe verbinding met de elektronische postbus van de personeelsleden. Bepaalde sites hebben meer mogelijkheden tot interactie uitgewerkt : zo publiceert Amazone op haar site aankondigingen die door de lezers ervan zijn opgestuurd, evenals eigen aankondigingen, meer bepaald omtrent het opsporen van archiefbestanden. Kan men in dit soort initiatieven soms een nieuwe mogelijkheid zien voor het uitbouwen van archiefdepots ? Het Liberaal Archief geeft vrij volledige antwoorden op vragen over het liberalisme die door zijn lezerspubliek worden gesteld en heeft net zoals Amazone niet gearzeld om zijn noden inzake de acquisitie van boeken en archiefbestanden kenbaar te maken.

De filosofie met betrekking tot het opzet van een site hangt ook af van de wijze waarop de instelling dit medium wil positioneren ten opzichte van haar andere publicatievormen. De huidige tendens lijkt te wijzen op een complementair gebruik van gedrukte en elektronische publicaties met behoud van ieders specificiteit. De “bevoegdheden” van die twee communicatiemiddelen zijn anderzijds verre van overal gelijk; daarvan getuigt met name de regelmaat waarmee de websites worden gewijzigd. Dat kan gaan van een nagenoeg continue vernieuwing van de gegevens tot een bijna volledig immobilisme vanaf het ogenblik van installatie van de site. Ook het al dan niet aanwezig zijn van een informatieblad, dat evengoed gewoon de elektronische transcriptie kan zijn van een gedrukt “equivalent”, wat meteen een regelmatige verschijning impliceert, getuigt daarvan. Het kan evengoed gaan om een pagina die wordt vernieuwd telkens men de noodzaak daartoe voelt. Tenzij de website zich beperkt tot een min of meer onveranderlijke algemene voorstelling en het regelmatig verspreiden van informatie wordt voorbehouden aan een periodiek “blad”.

*Emmanuel Debruyne
& Isabelle Ponteville*

Internetsites van de zusterinstellingen van het SOMA

Nederland

Het Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie

Na een overzichtsbladzijde in de site van de Koninklijke Nederlandse Academie voor Wetenschappen komt men in de eigenlijke NIOD-site terecht (<http://www.oorlogsdoc.knaw.nl>). In het algemeen oogt deze vrij vlot. Hij werd trouwens grafisch ontworpen en geproduceerd door een privé-firma.

Inhoudelijk valt hij uiteen in vijf delen : algemene informatie, actueel, collecties, lopend onderzoek en internationaal. In de algemene informatie vindt men een kort overzicht van taken, werking en toegankelijkheid van de collecties van het NIOD. Nuttig is ook een verwijzing naar de officiële “voorlichter” van het instituut, David Barnouw. “Actueel” gaat dieper in op een aantal recente publicaties van medewerkers en belangrijke opdrachten (bv. het Srebrenica onderzoek). De oudste informatie dateren wel van een jaar geleden.

Wie meer wil weten over de collecties kan klikken op bibliotheekcollectie/ bibliografieën, archiefcollectie en fotoarchief. Men krijgt hier een goed idee van het bezit, maar kan evenwel niet tot in de bibliotheekcatalogus of het eigenlijke archiefoverzicht afdalen. Voor de bibliotheek moet men het stellen met een (weliswaar uitgebreide) keuze van werken voor een bepaald aantal thema’s (in het Duits, Frans of Engels). Voor het archief krijgt men amper een bladzijde info over de struc-

tuur van toch 3000 strekkende meter bestanden.

De volgende afdeling in de site is “lopend onderzoek”. Hier wordt zeer summier aangegeven met welk thema de NIOD-onderzoekers bezig zijn. Een zekere mate van dubbel gebruik met “Actueel” is hier overigens onvermijdelijk. In “Internationaal” tenslotte wordt kort ingegaan op een aantal grensoverschrijdende projecten en op de internationale samenwerkingsverbanden waarbij o.a. naar de zusterinstellingen wordt verwezen.

Vermelden wij nog dat de site ook in het Engels kan geraadpleegd worden maar dat links met andere sites niet echt gelegd worden.

Frankrijk

Het Institut d’Histoire du Temps présent

De specifieke plaats van het IHTP in het Franse onderzoekslandschap – minder een documentatiecentrum dan een belangrijke onderzoekseenheid van het Franse centrum voor wetenschappelijk onderzoek CNRS die samenwerkt met de *Ecole normale supérieure* van Cachan – verklaart een aantal bijzonderheden van zijn site (<http://www.ihtp-cnrs.ens-cachan.fr>). Wat zo het meest opvalt op de eerste bladzijde van de site zijn de links naar andere Franse wetenschappelijke instellingen. Men kan uiteraard ook de andere ‘eigen’ onderdelen aanklikken, zoals algemene voorstelling, onderzoek en werken

(‘*recherches et travaux*’), kalender, publicaties en bibliotheek.

De algemene voorstelling bevat een korte historiek, een uitgebreide lijst van de wetenschappelijke ploeg van en rond het instituut, een korte voorstelling van ‘partners’ en internationale contacten en tenslotte de evaluatieinstanties van het IHTP.

De hoofdbrok van de site betreft het onderzoek dat onder de hoofding IHTP wordt uitgevoerd over de Franse en Europese geschiedenis vanaf de jaren dertig. Voor elk onderzoeksthema wordt naar de deelonderzoeken (een dertigtal !) verwezen, die op hun beurt allen kunnen aangeklikt worden voor meer bijzonderheden. Naast het eigen onderzoek kan nog geklikt worden op de onderzoeksthema’s (voorlopig zijn het er twee) die door van ver of dichtbij aan het instituut verbonden onderzoekers of onderzoeksgroepen worden voorgesteld (met bronnen en resultaten!). De site geeft dus onderdak aan ‘persoonlijke pagina’s’ die uiteraard voor uitbreiding vatbaar zijn.

Vervolgens kunnen de praktische onderdelen kalender en publicaties opgeroepen worden. In het luik bibliotheek tenslotte kan men via de inleidende pagina tot in de volledige catalogi van boeken en tijdschriften afdalen. Er wordt een vraagblad aangeboden waarmee men kan zoeken op auteur en/of titel, uitgever, publicatiedatum en trefwoord.

Dat is niet alles: ook het informatieblad van het IHTP is op de site te consulteren. In nr 73 wordt overigens terecht

opgeworpen dat het voor de sites die wetenschappelijke ‘artikels’ aanbieden – gezien de inflatie van teksten – hoog tijd wordt om naar een passende deontologie te zoeken.

Duitsland ***Het Institut für Zeitgeschichte***

Het IfZ, toch een van de grootste en meest gerenommeerde instellingen, stelt voorlopig een kleine, teleurstellende site (<http://www.wgl.de/institute/a/Ifz.html>) voor. Deze maakt deel uit van de overkoepelende site van de zgn *Wissenschaftsgemeinschaft* Gottfried Wilhelm Leibniz. Het betreft 79 vooral menswetenschappelijke instituten die gebruiksgoerïenteerd fundamenteel onderzoek op internationaal niveau verrichten. De deelsite van het IfZ geeft op amper twee bladzijden heel algemene informatie over ontstaan, taak, onderzoeksafdeling en publicaties, bibliotheek en archief van het instituut. Op geen enkele plaats kan verder geklikt worden en er is geen enkele link. Men krijgt dus eigenlijk een veredelde infofolder op scherm.

Oostenrijk ***Het Dokumentationsarchiv des österreichischen Widerstandes***

Het kleinere en buiten Oostenrijk minder bekende DöW pronkt in tegenstelling tot het IfZ met een bijzonder uitgebreide site (<http://www.doew.at>). Deze heeft twaalf onderafdelingen. De volgorde ervan is puur alfabetisch. De eerste pagina betreft ‘actueel’, dan volgt archief. Men vindt terzake een zeer kort overzicht en kan verder klikken op wat de ‘*Spezialsammlungen*’ genoemd worden.

Op telkens een halve bladzijde wordt ingegaan op deze collecties die overigens strikt genomen niet altijd archief zijn (films, foto's, affiches enz.). Het geautomatiseerd ontsluitingsprogramma Archidoc kan niet via de site opgeroepen worden.

Na archief volgt 'tentoonstellingen' en dan 'bibliotheek'. In dit laatste geval weer een (zeer) kort overzicht van de collecties waarin verder op 'persoverzicht' en op de collectie 'Spaanse burgeroorlog' (een halve blz.) kan geklikt worden. Dan pas volgen een drietal pagina's met de algemene voorstelling van het DöW (ontstaan, functie, onderzoek enz.). Wie daaruit nog niet begrepen had dat het *Dokumentationsarchiv* naast documentatie- en archiefinstelling vooral functioneert als een soort actuele antifascistische denktank, kan daar in de volgende afdeling "*Neues von ganz Rechts*" niet meer naastkijken. Men krijgt hier pagina's en pagina's informatie, teruggaand tot begin 1999, over allerhande onderwerpen m.b.t. extreem-rechts, vooral in Oostenrijk.

Volgen de afdelingen over projecten (telkens een halve bladzijde) en over publicaties (korte stukjes maar ook langere toelichtingen) van het DöW. Nadien volgt weer een zeer uitgebreide afdeling getiteld 'Thema'. Weliswaar bevat deze grotendeels andere informatie dan de vorige pagina's, maar het gaat voor een stuk om dezelfde onderwerpen wat dus niet bijdraagt tot de duidelijkheid van de site. 'Thema' bevat op dit moment personalia over een tiental Oostenrijkse nazi-slachtoffers, maar men kan ook klikken op een tien pagina's lang thema genaamd 'Archiv' dat

eigenlijk over projecten gaat m.b.t. verzet en vervolging, exil, holocaust, naoorlogse processen en extreem-rechts. Men kan op elk project klikken en daarin nog verder.

Tenslotte komen nog de hoofdingen medewerkers, beschermende leden en links aan bod.

Italië ***Het Istituto Nazionale per la Storia del Movimento di Liberazione in Italia***

Een aantal specificiteiten van de site van het Insmlì (<http://www.insmlì.it>) hangen samen met de structuur van de instelling ('*Istituto nazionale*' en '*Istituti associati*'). De site begint – na een eerste klikmogelijkheid op geschiedenis van Italië in de XXste eeuw – met een groot actueel project of verwezenlijking van het instituut. Op dit moment (sedert juli 1999) zijn dat de pagina's met teksten en nieuwtjes voor leerkrachten ('*un sito per la didattica*'). Dan volgen de overzichtsbladzijden over doel en werking van het Insmlì met de mogelijkheid om te klikken op alle lokale instituten voor de geschiedenis van de bevrijdingsbeweging.

In 'initiatieven en nieuwigheden' krijgt men het programma van colloquia en seminaries, de publicaties (met samenvatting van de recente werken) en een terugklikmogelijkheid naar de grote '*novita*' van in het begin. Vervolgens komt het archief aan de beurt; na een inleidende pagina kan de geïnformateerde gids (zie verder) geopend worden. Voor de bibliotheek hetzelfde schema: een inleiding en de mogelijkheid om van de

Opac gebruik te maken. Dan volgt een heel kort stukje over de wetenschappelijke activiteiten sinds 1990 waarvoor wordt doorverwezen naar een niet online consulteerbare databank.

In de voorlaatste afdeling volgt de archivalische databank. Door op 'gids' te klikken geraakt men in de geïnformateerde inventarissen van het nationale en de regionale instituten. Deze worden ter beschikking gesteld via de WWW server van het informatica-onderzoekscentrum voor cultuurgoederen van de Scuola Normale Superiore van Pisa. De laatste afdeling tenslotte laat toe op de pagina's van de bibliotheken van de regionale instituten te klikken waarin telkens praktische inlichtingen en een samenvatting van het bezit worden gegeven.

Kortom...

Het **NIOD** heeft een gemakkelijk te gebruiken geïllustreerde site die een goed overzicht geeft van functionering, interessevelden en onderzoeksresultaten, maar die qua collecties veel minder informatie brengt.

Het **IHTP** kan bogen op een uiterst interessante en uitgebreide site die én algemene én puur wetenschappelijke info (onderzoeksresultaten, analyses) aanbiedt, maar die er (daarom ?) kurkdroog uitziet.

Het **DöW** brengt een kleurrijke maar niet geïllustreerde (en ook in het Engels aangeboden) site waarbij men echter soms het gevoel heeft in een informatiebrij te zitten. En wat de collecties aangaat, krijgt men vrij weinig aangeboden. De gebruiker kan wellicht ook verwonderd zijn dat het 'politieke' aspect primeert op het wetenschappelijke, maar dat hangt zoals vermeld samen met de prioriteiten van het DöW.

Bij de vlot gepresenteerde site van het **Insmli** tenslotte gaat het om een echt werk- en opzoekingsinstrument met uiteraard ook algemene informatie, die echter qua eigen onderzoek van het Instituut (te) mager uitvalt.

Conclusie

Voor de wetenschapper lijken de sites van het IHTP en van het Insmli het interessantst. Zij combineren algemene informatie met online zoeken in de collecties. Het IHTP scoort wel beter wat het onderzoek van de instelling betreft. Ook het DöW geeft een schat aan informatie maar in een heel specifieke context. De site van het NIOD ziet er het leukst uit, maar beperkt zich eigenlijk tot uitgebreide algemene informatie. Wie tenslotte van het genre 'kort en bondig' houdt, zal wellicht de minisite van het IfZ appreciëren.

Dirk Martin

Interview met Patricia Van den Eeckhout en Peter Scholliers over de bruikbaarheid van het Internet voor de historicus

Patricia Van den Eeckhout doceert sociaal-economische geschiedenis, vertooganalyse en vrije tijd. Ze is samen met G. Vanthemsche redacteur van wat onder historici van de hedendaagse periode het 'Bronnenboek' wordt genoemd¹. In dit werk worden de bronnen en hun vindplaatsen voor alle terreinen van de Belgische hedendaagse geschiedenis voorgesteld en geanalyseerd. Ook het Internet krijgt de nodige aandacht.

Peter Scholliers is onderzoeksdirecteur van het FWO en doceert industriële archeologie. Hij is de 'webmaster' van de website van de vakgroep geschiedenis van de VUB.

Beiden wensen te benadrukken dat ze geenszins specialisten zijn van het Internet, maar spreken als 'leken-gebruikers'. We legden hen een aantal vragen voor over het nut, de bruikbaarheid en de valkuilen van het Internet voor de historicus. Hun visie op het nieuwe medium was niet altijd gelijklopend. Nieuwe perspectieven en technieken voor de historicus of enkel een aanvulling van de 'oude ambachtelijke werkwijze'?

Wat is het nut van het Internet als werkinstrument voor de historicus ?

PS: Laten we even de werkstrategie van een historicus overlopen. Eerst moet hij

bibliografieën raadplegen en bibliotheken bezoeken. In dat opzicht is het Internet enorm nuttig. Er bestaan namelijk websites van bibliotheken in België én in het buitenland. Dat betekent dat je vanuit je bureaustoel virtueel de wereldbibliotheken kunt bezoeken. Sinds 1994 of 1995 bestaat er ook een databank, ADB of Articles Data Base waarin de artikels uit 14.000 tijdschriften worden ontsloten.

PVDE: Een ander voorbeeld is Uncover. Dat gaat langer terug en is bovendien gratis.

PS: Als je een interessant artikel op het spoor bent gekomen, kan je dat via de post tegen betaling van waar ook ter wereld thuis laten bezorgen. Om te weten wat recent verschenen is, kan je gebruik maken van de on line boekhandels.

PVDE: Sommigen proberen een snelle manier van werken te realiseren door zelf geen bibliografische opzoekingen te doen, maar gewoon op een elektronische discussielijst te vragen naar de bibliografie over een bepaald onderwerp.

Staan er op het Internet artikels of publicaties die niet in gedrukte vorm bestaan ?

PS: Voor België weet ik dat niet, maar toevallig ontdekte ik wel dat alle papers van een Amerikaans congres over de identiteit in de geschiedenis op het net

¹ P. VAN DEN EECKHOUT & G. VANTHEMSCHE (eds.), *Bronnen voor de studie van het hedendaagse België, 19^{de}-20^{ste} eeuw*, Brussel, VUBPress, 1999, 1439 p.

werden gezet. Die waren nog niet gedrukt. Daar heb je dus een artikel dat je anders niet zou vinden.

PVDE: Er zijn ook mensen die er tegen opzien om te publiceren en hun artikels, misschien nog niet in afgewerkte vorm, op het net gooien. Dat is dan een soort van voorpublicatie waarover je anders nooit zou beschikken.

Hoe zit het met de websites van instellingen ? Brengen zij historische gegevens of bronnenmateriaal aan ?

PVDE: Gisteren ontdekten we de website van de provincie Oost-Vlaanderen. Vroeger was die weinig uitgewerkt, maar nu is er een luik geschiedenis aan toegevoegd. Het is een nuttige kennisgeving met de tweeledige publicatie *De fonteynen van Oranjeberg* over de provinciale instellingen. Het blijft summier, maar geeft meer informatie dan dikwijls het geval is. Sommige instellingen, zoals het Nationaal Instituut voor de Statistiek (NIS) en de Nationale Bank van België (NBB) zetten ook statistieken op Internet. Om te beginnen zijn dat vrij recente statistieken. Wel kan je oudere statistieken 'downloaden' die een iets ruimere reikwijdte hebben. Maar dat zijn sterk gecompileerde producten. Op de website van het NIS staan bijvoorbeeld de resultaten van de budgetenquête van 1996-1997. Daar heb je een grove verdeling van de verschillende posten en 'that is it'. Natuurlijk het is recenter beschikbaar dan vroeger, maar het blijven grove posten. Het is een eerste kennismaking, wie dieper wil graven neemt de gegevens, die nu misschien op CD-rom staan, maar uiteindelijk is dat dezelfde vorm, uit de voormalige

gedrukte statistieken die men afleverde. De NBB heeft al wat meer ervaring met het presenteren van statistieken op zijn website dan het NIS. Maar ook daar blijven het sterk gecompileerde zaken.

Hoe zit het met de onderzoeksinstellingen ?

PVDE: De onderzoeksinstellingen zijn voor mij de universiteiten en wetenschappelijke instellingen. De geschiedenisdepartementen van de universiteiten zijn aanwezig op het net.

PS: Ik zou niet durven zeggen dat de departementen aanwezig zijn op het net. Op onze eigen webpagina bijvoorbeeld staat een lijst van projecten van vorsers. Dat is heel oppervlakkig en summier en dat is ook zo voor de andere universiteiten. Dat is relatief natuurlijk, in vergelijking met jaarlijkse of soms tienjaarlijkse onderzoeksoverzichten.

PVDE: Een andere onderzoeksinstelling die op het net aanwezig is, is het Algemeen Rijksarchief en de Rijksarchieven in de Provinciën. Daar vind je een lijst van de gepubliceerde toegangen. Als je die wil bekijken, moet je naar de bibliotheek van je instelling of naar de leeszaal van het Rijksarchief. In vergelijking met andere archieven is het Antwerpse stadsarchief zeer goed op het net vertegenwoordigd met bijvoorbeeld een luik over de Antwerpse bouwdoSSIERS. Dat is interessant als eerste kennismaking.

En instellingen als KADOC, AMSAB en Liberaal Archief ?

PVDE: Daar vind je een grof overzicht van de bewaarde archiefbestanden zonder

verdere precisering. In het beste geval heb je een overzicht van hun publicaties en toegangen. Maar de vele publicaties van het KADOC bijvoorbeeld tref ik ook in het jaarverslag aan. Veel meer dan even tussen de deur gluren kan je dus niet.

Kunnen er dan geen bronnen worden geraadpleegd op het net ?

PS: Wat België betreft is dat nieuw, is dat nog niet ontwikkeld. Voor het overige zijn er een aantal, vooral Amerikaanse sites die naar aanleiding van 500 jaar Karel V teksten op het web hebben gezet. Op die manier zijn ze toegankelijker dan in om het even welk archief. Maar het blijft beperkt, het hangt af van bepaalde gelegenheden. Het is dus niet hét nieuwe medium waarop bronnenmateriaal wordt geplaatst. Gezien de kostprijs is dat nochtans voor de hand liggend, want drukken is duurder, duurt langer en als je toegang hebt tot zo'n machine is het natuurlijk toegankelijker.

En iconografisch materiaal ?

PS: Ik denk dat het momenteel op dat terrein in België, en in het buitenland al langer, gemakkelijker is om wat op het net te vinden. In België zijn er een aantal grote fotomusea waarvan je wel de collectie kan raadplegen en foto's kan 'downloaden'. In die gevallen moet je niet meer naar de instelling zelf. Ook de collecties van bepaalde stedelijke musea zijn of worden ontsloten. Je kan een woord intikken en zo elk stuk uit hun collectie bekijken aan de hand van een foto en een beschrijving.

PVDE: Dat is misschien het verschil met de traditionele archieven, waar een groot deel van de bestanden bestaan uit archieven neergelegd door personen, instellingen, ... Het AMVC is, vind ik, een beetje een buitenbeentje onder de archiefinstellingen waar je niet die traditionele grote bestanden hebt. Daar kan je via Agrippa wel al een goed zicht krijgen op wat in het AMVC aanwezig is met betrekking tot een bepaald onderwerp. Daar heb je dan een onderwerpsontsluiting. Dat is meer dan bij KADOC, AMSAB en analoge instellingen.

Dat is eerder de uitzondering dan de regel ?

PVDE: Voor het gedrukte bronnenmateriaal is een dergelijke onderwerpsontsluiting inderdaad eerder uitzonderlijk.

Denk je niet dat het voorbeeld van het AMVC in de nabije toekomst navolging zal krijgen ?

PVDE: Of dat het meer zal voorkomen ? Men zegt altijd dat de zaken op het Internet zeer snel veranderen, maar eigenlijk vind ik dat veel websites er op de duur zeer vertrouwd uitzien. Ik vind dat er niet zo verschrikkelijk veel beweegt, gewoon ook omdat het tijd kost.

PS: Er is toch ook het stadsarchief van Antwerpen.

PVDE: Goed, men heeft al bepaalde projecten waar men verder gaat. Het stadsarchief Antwerpen heeft al een verregaander ontsluiting dan wat normaal de geplogenheid is. In het Algemeen Rijksarchief heb je ontsluitingen van parochieregisters. Maar wat betekent

die ontsluiting ? Dat je in plaats van de toegang te consulteren in de leeszaal, dat voortaan op het net kan. Maar als je denkt aan de ontzaglijke hoeveelheid informatie die in de archieven zit opgeslagen, er is geen denken aan om dat allemaal op het web te zetten. Nu al slaagt men er in de archieven niet in het traditionele archiefwerk te doen. Hoe zou men dat dan plotseling gaan klaarspelen ? Zonder de archieven te verwijten. Ze hebben natuurlijk te weinig geld en te weinig personeel.

Vanuit archivistisch oogpunt wordt gedacht aan digitalisering, zowel van archief dat op diskette bestaat als van 'papieren' archief. Dan is het misschien geen grote stap meer naar de publicatie ervan op het net ?

PVDE: Dat klinkt goed. Maar geconfronteerd met het feit dat de archieven nu al niet door het werk heenkomen; hoe gaat men al die dingen scannen ? Nu zijn het individuele vorsers die hun oog laten vallen op een archief dat nog nauwelijks ontsloten is, maar zij kunnen aan het werk. Op welke manier gaat men beslissen wat in aanmerking komt voor digitalisering ? Dat lijkt me een aantal dingen plukken uit een grote hoeveelheid. Mocht ik een archief leiden, ik zou de moed al bij voorbaat opgeven. Zaken die al aanwezig zijn in geïnformatiseerde vorm is iets anders, maar de massa's papier digitaliseren... Ik zie dat dus allemaal nog zo geen vaart lopen. Het is zo een beetje zoals men ooit dacht dat het boek zou verdwijnen. Ik heb het gevoel dat iemand die effectief onderzoek doet en meer wil dan een oppervlakkige kennismaking, nog zeer lang de oude

traditionele wegen zal moeten bewandelen.

PS: Misschien verwacht je teveel van het medium ?

PVDE: Neen, ik verwacht er niet veel van. Maar ik heb het gevoel dat veel mensen er veel van verwachten en ik voel de noodzaak te zeggen : gebruik het waar het goed voor is, als eerste kennismaking. Het AMVC is één van de weinige instellingen waar ik het gevoel heb dat ik op afstand eigenlijk al een zicht heb op wat die collectie ook in zijn details te bieden heeft.

PS: Als ik zie wat er op dat terrein tijdens de laatste 2 à 3 jaar is gebeurd is, weet ik niet of het zeer lang zo zal blijven. Je hebt zelf gezegd dat er tijdens de voorbereiding van het 'Bronnenboek' veel websites zijn bijgekomen en dat zal nog sneller gaan. De parlementaire handelingen zijn nu beschikbaar, de Senaat is op het net beschikbaar.

PVDE: Dat zijn recente stukken.

PS: Goed, maar over tien jaar is dat al geschiedenis.

Wat is de invloed van het Internet op de historische methode, wat zijn de voordelen ervan voor het historisch onderzoek ?

PS: Wat brengt het bij ? Ik denk dat het vooral een kwestie van snelheid is. Je geraakt ten eerste sneller op de hoogte van bepaalde ontwikkelingen, je beschikt sneller over recente informatie. Via de websites van bibliotheken weet je snel wat er de laatste jaren verschenen is. Maar dat je op het Internet de nieuwst beschikbare informatie hebt, is eigenlijk een fabel. Ik stel mij wel de vraag of sneller kunnen werken goed

is. Gaat dat de wetenschap iets bijbrengen? Een tweede voordeel is het overzicht, de volledigheid. Ondanks de massa aan informatie denk ik dat je dankzij het gericht zoeken via zoekmachines beter geïnformeerd bent met het net. Gericht zoeken kan beter dan voorheen en dat vind ik een groter pluspunt dan snelheid.

PVDE: Ja, in een bepaalde fase van het werk is het nuttig om te weten te komen welke archieven er zijn, om de bibliografie samen te stellen en in de eindfase voor onverwachte invalshoeken over een bepaald onderwerp. Als het op het raadplegen van bronnen aankomt ben je veroordeeld de oude ambachtelijke werkwijze te volgen. Het bronnenmateriaal zal je nog altijd in de archieven moeten zoeken. Ik zie dus niet zoveel veranderen in de manier waarop historici te werk gaan.

PS: Ik zeg niet dat het Internet de traditionele werkmethode uitsluit. Het fundamentele werk van een historicus met zijn nauwgezette opzoekingen, dat zal niet veranderen.

PVDE: Eigenlijk resumeert dat de betekenis van Internet. Het is een eerste kennismaking. Als je meer wil weten moet je naar de bibliotheek, moet je naar het archief. Ik beschouw het als een entree waarbij je onmiddellijk wordt geconfronteerd met de beperkingen. *De Standaard* heeft een goede site, maar de krant staat daar niet integraal op. Als je die wil inkijken, ben je veroordeeld de traditionele wegen te bewandelen. De Internetsites van de NBB en van het NIS bijvoorbeeld bieden niet meer dan een summere kennismaking. Wie meer wil weten, gaat naar de instelling zelf. De statistieken die ze op het net zetten zijn

sterk gecompileerd. Geen mens, behalve misschien een student of een journalist die snel een artikel moet maken, waagt het daarmee te werken. Het is natuurlijk sneller beschikbaar dan vroeger, maar wie dieper wil graven neemt de gepubliceerde gegevens.

PS: Dat vind ik radicaal; het Internet is wel meer dan dat.

PVDE: Internet biedt, denk ik, wel de mogelijkheid om uw net verder te spreiden. Dat kon vroeger ook, maar nu iets efficiënter. Ik gebruik dagelijks Internet, maar ik relativiseer sterk de meerwaarde die ik er als historicus van krijg. Waar je vroeger een bron ontdekte en daar tevreden over was, is nu de verrassing een andere website. Maar het plezier en de verrassing zitten eigenlijk meer in het ontdekken van een website dan in de intrinsieke inhoud ervan. De informatiebronnen op Internet worden dan net een doel op zichzelf, maar intrinsiek hebben ze niet zoveel te bieden. Het ontdekken is leuk, maar eigenlijk verwijst dat voortdurend naar zichzelf. Uiteindelijk is het een gesloten wereldje waarvan het genoeg erin bestaat iets in dat besloten wereldje te ontdekken. Over de wereld daarbuiten vind ik niet dat je zo veel nieuws ontdekt. Dat is ook de reden waarom het vaak enkel te smaken valt voor mensen die er al inzitten. Die kunnen dan spreken over nieuw ontdekte websites... Maar dat genoeg wordt niet gedeeld door anderen die de meerwaarde daarvan niet inzien.

Hoe kom ik als historicus de gewenste websites op het spoor? Zijn er gedrukte gidsen die een overzicht bieden van websites?

PVDE: Zoiets is verouderd voor het gedrukt is.

PS: Tijdschriften vormen een alternatief. Op dit ogenblik zijn er een tiental gespecialiseerde tijdschriften. Soms geven die een overzicht van de 10.000 beste websites. Dat is alleen maar goed om te controleren of je nog ‘bij’ bent, maar zoiets is ook snel verouderd.

PVDE: Maar ik ken geen tijdschriften die dat specifiek doen voor geschiedenis. Ik zou alleszins normaal gezien niet naar een tijdschrift grijpen om mij over Internet te informeren.

Kunnen we daaruit besluiten dat men het best onmiddellijk op het net gaat ?

PS: Dat vind ik wel, ja. In openbare bibliotheken kan worden gesurft. Men moet alleen de drempelvrees overwinnen.

Hoe zoek je dan op het net ?

PS: Wel, momenteel bestaan er een stuk of honderd ‘*search engines*’. Dat is een enorme uitbreiding tegenover de vier, vijf van de beginperiode. Wij gebruiken vooral Altavista. Dat is gedeeltelijk uit gewoonte, maar ook op basis van een klein vergelijkend onderzoek rond mijn naam. Het voordeel van Altavista is dat het heel volledig is. Andere zoekmachines geven beperktere informatie. De volledigheid van Altavista kan ook een nadeel zijn. Voor trefwoorden als Holocaust bijvoorbeeld kan men, zonder overdrijven,

200.000 verwijzingen krijgen. Daar ben je niks mee, dat is gewoon te uitgebreid. Als je een meer specifieke zoekmachine zoals Lycos of Ad Valvas gebruikt dan krijg je slechts een selectie en dat kan een voordeel zijn. Het hangt af van wat men wil.

PVDE: Vroeger gebruikte ik Infoseek. Het bereik daarvan was eigenlijk te beperkt, maar ik vond het wel nuttig omdat je je zoekvraag daar kon specificeren door eliminatie. Hetzelfde resultaat bereik je door bij Altavista te werken met bepaalde combinaties van woorden tussen aanhalingstekens en door gebruik te maken van Booleaanse operatoren ².

Bestaan er geen specifieke zoekmachines voor geschiedenis ?

PVDE: Er bestaat bijvoorbeeld Yahoo history, maar ik gebruik dat nooit.

PS: Ik heb dat wel gebruikt. Yahoo is een grote ‘*search engine*’ en via de specifieke zoekmachine voor geschiedenis vind je tamelijk veel en op een overzichtelijke wijze, je wordt niet onder de informatie bedolven. Het is interessant, maar restrictief omdat ze alleen geschiedenis omvat en ook omdat het vastzit aan de interpretatie van de mensen die de website opmaken. Voor de Tweede Wereldoorlog; bijvoorbeeld de collaboratie in België of in andere landen, vind je dat dan bij politiek, bij geschiedenis of bij allebei ? Ik weet niet waar men de grenzen trekt. Daarom ben ik geen groot gebruiker

² Booleaanse operatoren laten toe meerdere zoektermen met elkaar te combineren op verschillende manieren door toevoeging van ‘*and*’ (nadere precisering van de zoekvraag); ‘*or*’ (uitbreiding van de zoekvraag) of ‘*not*’ (beperking van de zoekvraag).

van die geprefabriceerde zoekmachines. Ik ben meer geneigd de algemene ‘*search engines*’ te gebruiken en via de ‘vraag’ te sturen.

Heeft men controle op de manier waarop selecties worden gemaakt ?

PS: Nee, je kan de selectie wel verfijnen.

PVDE: Die selecties zijn ook niet altijd dezelfde. Dat heb ik ondervonden toen ik met een groep studenten een klassikale kennismaking deed met het Internet. Ik gaf een bepaald trefwoord opdat zij zouden zien welke webpagina’s Alta-vista tevoorschijn bracht. Wel, dat verschilde van student tot student. Terwijl ze allemaal hetzelfde trefwoord hadden ingevuld, op hetzelfde moment. Je hebt geen controle op de manier waarop men zoekt.

Hoe zit het met de controleerbaarheid van gegevens wanneer iemand in een artikel verwijst naar een website ?

PS: De informatie is controleerbaar als de auteur het adres vermeldt. Hoelang dat kan is een open vraag. Als de website goed is onderhouden en de tekst blijft op die site aanwezig, dan kan dat ad eternam. Maar het is een zeer vluchtig medium. Het hangt af van de mate waarin het bijgehouden wordt.

PVDE: Er zijn sites die op een bepaald moment onvindbaar worden. Ook al tik je nog zo nauwkeurig mogelijk het adres in en ook al probeer je via onderwerpsingangen bij die site te geraken, dan nog blijft hij onvindbaar. Er waren verschillende interessante websites vermeld in een document dat werd uitgedeeld op een studiedag over Internet. Dat is nog niet zolang geleden.

Verschillende van die adressen kan je onmogelijk opsporen, ook niet via combinaties van trefwoorden of door de maker van de website als zoekterm in te voeren.

PS: Het is een zeer pertinente vraag waarop geen sluitend antwoord kan gegeven worden. Als je verwijst naar documenten die op het Internet staan, zou je eigenlijk het document waaraan je refereert moeten afdrukken, want anders kan het onvindbaar worden ook al heeft het op een bepaald ogenblik bestaan.

Wat moet er gebeuren met alles wat verschijnt op het Internet qua bewaring. Je kunt moeilijk alles bijhouden, maar misschien moeten bepaalde instellingen zich daarmee bezighouden ?

PVDE: Maar de instellingen houden zich eigenlijk nog niet eens goed bezig met het bijhouden van hun traditioneel bronnenmateriaal. Ik ben geneigd de prioriteit daar te leggen.

PS: Maar in principe is dit gemakkelijker om bij te houden : een harde schijf en je hebt het.

PVDE: Ja maar, ik maak mij weinig illusies als je ziet op welke manier, om nu iets te noemen, de ministeries, omgaan met hun eigen publicaties. Eigenlijk is het ook niet zo verschrikkelijk moeilijk datgene wat je ooit zelf gepubliceerd hebt, bij te houden. Toch is het ministerie, en de bibliotheek die eraan verbonden is, vaak de laatste plaats waar je alles bij elkaar zal vinden. Die instellingen functioneren niet met het oog op het bijhouden van bronnen voor de toekomst. Misschien is de neiging om plaats te maken in de archieven en in de kasten groter dan op

Internet. Maar ik vrees dat misschien dezelfde reflex zal bestaan van altijd up-to-date informatie aan te bieden en zich geen zorgen te maken over wat men ooit heeft aangeboden. Nu is het wel zo dat sommige instellingen de neiging hebben niet zomaar van het net af te gooien wat ze ooit aanboden.

Bestaan er specifieke regels voor het citeren van informatie op het net ?

PS: Dat is vrij eenvoudig. Als men een tekst of een site citeert, dan word je verondersteld het volledige adres, dat soms heel uitgebreid is, en de datum van raadpleging op te geven.

PVDE: Ik vraag me af of het werkelijk zo eenvoudig is. Waarom zijn er anders verschillende websites die links bevatten naar artikels die uitsluitend handelen over het verwijzen naar Internet.

Worden die regels ook consequent toegepast ?

PS: Ik heb de indruk dat ze worden nageleefd. Men ging ervan uit dat de virtuele wereld een wereld was waar correct geciteerd wordt, eventueel met inbegrip van de naam van de 'webmaster' of de ontwerper van de website. Maar de meeste publicaties waar ik nu aan denk, vermelden enkel het adres en soms de datum.

Dan kunnen we overgaan naar de problematiek van de toepassing van de historische kritiek op het Internet. Wat zijn de moeilijkheden met betrekking tot de herkomst van de bronnen en publicaties, met eventuele vervalsingen. Wie maakt een site en waarom ?

PVDE: Wie maakt een site en waarom ? Instellingen maken sites. Als ik denk aan mijn ervaringen in verband met het 'Bronnenboek', dan waren er bij het begin van de werkzaamheden nog heel wat officiële en privé-instellingen die niet op het Internet aanwezig waren. Tijdens de werkzaamheden kwamen er alsmaar instellingen bij. Ik denk dat het tegenwoordig 'not done' is om te ontbreken op het Internet. Vaak blijkt dat men gewoon een façade optrekt.

PS: De regels van de historische kritiek gelden evenzeer voor deze als voor andere bronnen.

De vraag is of ze even gemakkelijk toepasbaar zijn ?

PVDE: Ik denk soms van wel. Op de officiële websites van de Belgische overheid vind je alles over België, zijn instellingen, geschiedenis, land, bevolking, politiek en zo meer. De biografische gegevens over Leopold II staan vol eufemismen waar het gaat over de voormalige kolonie. Dat men zichzelf op een positieve manier wil presenteren ligt er zo dik op dat er geen kunst meer aan is om het te deconstrueren. Ik ben zelfs geneigd te zeggen dat ze zichzelf deconstrueren. Voor het overige kan elke sterfeling die bepaalde rekeningen met de wereld te vereffenen heeft een website openen.

PS: Het is misschien vooral dat wat je bedoelt. Iedereen die op het Internet zit kan de beschikking hebben over een bepaalde hoeveelheid ruimte op het net en een website aanmaken. In principe moet je beloven een aantal zaken niet te doen. Maar dat wordt niet echt

gecontroleerd. In de praktijk kan dus iedereen teksten, foto's, ... op het net zetten. Wat is nu het verschil? Als ik een tract wil maken en ik heb een fotokopieermachine, dan kan ik ook eender wat verspreiden. Of als ik geld heb en ik geef dat aan een drukker om een boekje te maken. Het verschil is uiteindelijk dat dit medium toegankelijker is.

En goedkoper in termen van productiekosten?

PVDE: Ja. En het bereik is ook misschien groter.

PS: En dan is er het gevaar dat we zouden worden overstelpt met allerlei valse teksten en getuigenissen. Dat zoiets zou gebeuren is niet denkbeeldig.

Op het Internet is enorm veel te vinden over de Tweede Wereldoorlog. De negationisten zijn daarbij sterk vertegenwoordigd. In hoeverre is wat op het net verschijnt wel geloofwaardig?

PVDE: Het antwoord is evident. Evenmin als alles wat in druk verschijnt waardevol is, is dat het geval op Internet.

PS: Maar is het niet zo dat wat op het Internet verschijnt, een groter gewicht heeft?

PVDE: Ja, maar wat gedrukt is, krijgt ook een bepaalde autoriteit als het voorzien wordt van voetnoten.

PS: Het negationisme is inderdaad doorgebroken dankzij een aantal boeken die ook in de historische wereld niet ongemerkt voorbij zijn gegaan. Maar volgens mij is er wel een verschil tussen de twee. Internet is toe-

gankelijker en goedkoper om te produceren. Het kan heel professioneel ogen, net zoals die boeken waarnaar je verwijst. Het is dus wel een gevaar. Anderzijds kan je het niet vermijden natuurlijk want als je dat begint te controleren...

PVDE: De reserve moet even groot zijn als ten aanzien van andere media. Ik denk dat diegenen die Internet bij hun studenten introduceren de nodige waarschuwingen moeten geven. Duidelijk maken dat eender wie om welke reden ook iets op Internet kan zetten als hij dat wil.

PS: De nieuws- en discussiegroepen houden daarmee verband. Ik denk dat er ondertussen zo'n 400 tot 500 discussiegroepen bestaan waarop je je kan abonneren. De berichten die je daar naartoe stuurt worden gecontroleerd door een verantwoordelijke. Dat zijn vaak mensen met een wetenschappelijke reputatie, verbonden aan een universiteit en dat geeft een zekere garantie.

PVDE: Maar je moet je daar wel voor inschrijven.

PS: Je moet je daar wel op abonneren ja. Dan kan je de berichten lezen, erop reageren, in dialoog gaan, uw mening geven. Maar niet alles verschijnt in de discussiegroep.

PVDE: Er is een filter. Niet eender wie kan er plotseling zijn mening komen uiten, men moet ingeschreven zijn op de discussielijst. Dat neemt niet weg dat eender wie wel, als hij de technische knowhow heeft, iets op Internet kan zetten. Bepaalde geschillen tussen mensen bijvoorbeeld, kunnen op Internet worden gebracht. Een voorbeeld is de website van het *Institut Jules Destrée* (www.wallonie-en-ligne).

net) die in zijn genre niet slecht is. Daarop staan onder meer uittreksels uit allerhande boeken en artikels die betrekking hebben op verschillende aspecten van de Waalse geschiedenis. Er is ook een luikje “*Qui était Jules Destrée ? Etait-il antisémite ?*”. Dat is een heel tractaat, van P. Destatte denk ik, gericht tegen de stellingen in het boek van Anne Morelli. Dat is maar één versie van de feiten, maar dat geldt ook voor wie dat geschrift van Destatte in een overdruk of een boek zou aantreffen. De reserves moeten dezelfde zijn. Niet noodzakelijk groter wat mij betreft.

Moeten de reserves misschien niet groter zijn omdat de toegankelijkheid en de productiemogelijkheden van het net veel groter zijn. Als je iets in een vakblad gepubliceerd wil krijgen, dan is er een selectie. Een selectie die er niet noodzakelijkerwijze altijd is op het Internet.

PS: Ik denk dat je een onderscheid moet maken. De wetenschappelijke tijdschriften beginnen nu ook al, langzamerhand en vooral in Amerika, artikelen op het net te zetten. Dat is hetzelfde artikel als dat wat in drukvorm verschijnt. Dezelfde criteria worden aangenomen. Ik vermoed dat er ondertussen ook al virtuele tijdschriften bestaan. Die moeten dus ook aan selectiecriteria voldoen. Dat is net hetzelfde.

Als iemand een artikel dat niet aan de kwaliteiten voldoet en dus niet gepubliceerd raakt in een tijdschrift, wil verspreiden dan kan hij het eventueel wel via een website.

PS: Niemand kan hem dat beletten.

PVDE: Dat kunnen evengoed interessante zaken zijn. Het hangt telkens af van diegene die het leest; wat hij ermee doet.

PS: Het is niet zo dat er plotseling een artikel verschijnt waarvan je zegt ‘dat is interessant’. Mensen hebben een faam of een reputatie, zijn verbonden aan een instelling of niet, hebben een traditie van onderzoeker of niet. Het is allemaal niet zo vrijblijvend.

PVDE: Ik heb ook de indruk dat mensen die iets op Internet plaatsen vaak een nogal groot ego hebben. Ze hebben de neiging niet enkel hun foto maar ook een uitvoerig CV bij te voegen. Op die manier heb je vaak al zicht op wie die persoon is. Voor zover hij dat prijs geeft of voor zover dat CV klopt natuurlijk. Maar het is vaak een medium voor zeer ongewone situaties. Ik zocht naar artikelen over de relatie tussen economie en geschiedenis. Ik kwam terecht op de website van een Amerikaanse historica die eigenlijk niet meer buiten kon omdat ze leed aan het chronisch vermoeidheidssyndroom. Zij verzorgde al haar contacten met de wetenschappelijke wereld via Internet en zette er uitstekende artikelen op die het resultaat waren van haar recent werk dat ze in moeilijke omstandigheden had verricht. Je hebt dus zeer goede toevalstreffers, maar voor hetzelfde geld heb je te maken met een totaal gefrustreerd iemand die daar zijn uitlaatklep vindt. Het komt, zoals altijd, aan op de kritische zin van de gebruiker om te zien wat hij ermee aan moet.

PS: Het moet misschien wel onderstreept worden dat het daarom niet noodzakelijkerwijs méér moet ge-

beuren met het Internet als met TV- uitzendingen, radio-interviews, gedrukt materiaal.

PVDE: Tenzij we veronderstellen dat het imago van het Internet, zoals dat toch ooit het geval is geweest met TV, het waarheidsgehalte dat eraan wordt toegekend hoger is dan iets dat gedrukt is. Bij een nieuw medium heeft men misschien wel de idee dat er een soort 'ongenaakbaarheid' is, zodat men minder kritische zin aan de dag legt dan bij een medium waarmee men al vertrouwd is.

Wat is de rol van de opleiding geschiedenis in dit verband? Moeten de universiteiten een cursus Internet in hun opleiding opnemen?

PS: Ongetwijfeld zal men in elke universiteit zeggen 'ja, dat moeten wij doen'. Tegelijk vraagt men zich af 'hebben de leerlingen dat al niet gehad in het middelbaar onderwijs?'. Het antwoord is neen. 'Kan dat dan niet worden opgevangen via de bestaande cursussen informatica of kwantitatieve technieken?' Neen, dat is iets anders. Vorig jaar is het voorstel gekomen om het te integreren in de oefeningen en in de vakken. Je geeft ook geen aparte les over de televisie die ook als historische bron zou kunnen gebruikt worden. Dus doe je het als het te pas komt. Nu, ik denk ook dat het op dit ogenblik een acuut probleem is dat zich over vijf jaar niet meer zal stellen. Net zoals in andere universiteiten krijg je als student een e-mailadres. Dat betekent dat je toegang hebt tot de gegevensbanken van de universiteit, dat je kan e-mailen, dat je kan chatten en dat je kan inschrijven op de discussie-

groepen. Dat die mogelijkheden bestaan, moet in de eerste kandidatuur en niet in de licenties aan de studenten worden gezegd.

Wat is volgens u de evolutie over een paar jaar, zeg maar 5 jaar, rekening houdende met de evolutie van de voorbije 2 jaar?

PVDE: Het aantal instellingen dat een venstertje op de wereld wil hebben en zegt 'ik sta ook op het net' stijgt zeer snel. Maar als je dan ziet wat ze te bieden hebben... Ik heb het gevoel dat die informatie er soms meer is om zich te presenteren en om aanwezig te zijn.

PS: Ik stel vast dat meer en meer instellingen een goede website hebben. Dat het niet meer alleen een venstertje is, maar ook informatief, onder meer over de collecties die ze aanbieden, de werking die ze hebben, het onderzoek dat ze doen. Dat is zeer recent, dat begon een jaar of twee geleden. En dat zet zich door. Eén keer de aanwezigheid op het net er is, heb je dat venstertje. Dat kan een jaar of twee duren, maar dan kan men zich niet meer veroorloven dat zo te houden. Dan moet men iets meer hebben. Ik denk aan een aantal musea. De eerste fase is gewoon het afficheren of het plaatsen van een brochure: openinguren, bereikbaarheid, twee drie woorden over de collecties. De tweede stap is links leggen met een aantal andere sites of al eens een prentje tonen van het mooiste stuk. Een derde fase is wat Antwerpen aan het doen is; de collecties op het net zetten. Dat is een ontwikkeling van het laatste jaar. En als Antwerpen daarmee begint, wees

gerust dat Brussel en Luik gaan volgen. Een ander voorbeeld is de website van de Vlaamse Vereniging voor Industriële Archeologie, een heel specifiek terrein dat weet ik. Maar wat vind je daar ? Een recente lijst met Belgische musea, met telkens hun website als er eentje is. Dat is niet oninteressant. Verder vind je bibliografieën. Ten derde alle aangesloten verenigingen, met hun adres en soms een website. En vier – dat is een leuk punt – een fiche die iedereen die geïnteresseerd is kan invullen om een industrieel archeologische site voor te stellen die volgens die persoon in aanmerking komt om te bestuderen of zelfs te beschermen. Dat is een interactief gebruik van het net. Ik weet niet in welke mate dat zal slagen, maar de mogelijkheid is er. Die mogelijkheid was er vroeger ook op papier, maar dat is mislukt.

Kan een historicus nog onderzoek doen zonder het Internet ?

PS: Volgens mij is het op dit ogenblik

onmogelijk voor een historicus om geen gebruik te maken van het Internet.

PVDE: Ik denk dat het nog altijd perfect mogelijk is een goed historicus te zijn en degelijk werk te leveren zonder Internet te gebruiken.

PS: Je kan ook een goed historicus zijn door ambachtelijk te werken zoals in de 19de eeuw, maar ik vind dat het gewoon niet kan.

PVDE: Het hangt af van de manier van werken. Voor diegenen die hun onderzoek in het kader van de internationale literatuur plaatsen, is het Internet een vanzelfsprekend verlengstuk. Er zijn ook mensen die lokaal werken en een lokaal referentiekader hebben.

PS: Je kan natuurlijk zeer lokaal werken. Maar over België in de Tweede Wereldoorlog wordt ook elders gewerkt. Ik denk dus dat je het momenteel niet kan maken geen gebruik te maken van de verschillende mogelijkheden die het net biedt.

PVDE: Het is een extra instrument waar je baat kunt bij hebben, maar dat je evengoed kunt laten voor wat het is.

*Interview door
Gerd De Coster & Dirk Luyten*

Bijlage : Adressen van interessante sites

1) Algemene zoekmachines, de zogenaamde 'search engines'

Door velen wordt *Altavista* (<http://www.altavista.com>) als het beste zoekinstrument beschouwd. Enkele andere veelgebruikte adressen van algemene zoekmachines zijn : <http://www.euroseek.com>, <http://www.excite.com>, <http://www.infoseek.com>, <http://www.lycos.be> en <http://www.yahoo.com>. Er bestaan ook zoekmachines die toelaten om verschillende 'search engines' te bevragen. Een website die toelaat om tegelijkertijd op deze en nog 31 andere zoeksystemen te zoeken is <http://www.37.com>. De vragen die je op de website Ask Jeeves (<http://www.askjeeves.com>) stelt, worden terzelfder tijd beantwoord door Altavista, Excite, Infoseek, Webcrawler (<http://www.webcrawler.com>) en About com (<http://www.about.com>) .

2) Historische gidsites

Er bestaan verschillende websites waarop links worden verzameld naar webpagina's en/of nieuwsgroepen en discussielijsten met betrekking tot geschiedenis. Een zogenaamde *Virtual Library* voor geschiedenis wordt aangeboden door de Amerikaanse universiteit van Kansas (<http://www.ukans.edu/history/VL>). Men vindt er talloze links die thematisch, geografisch en per tijdvak zijn geordend. Verwant met deze virtuele bibliotheek is de *History Journals Guide* (<http://www.crispinus.com/nfh2/zeitschriften/hjg-start.html>) waar men een overzicht vindt van historische tijdschriften op het net. Een voorbeeld van zo'n elektronisch tijdschrift is het *Journal of the Association for History and Computing* (<http://mcel.pacificu.edu/JAHC.JAHCindex.HTM>), waarvan de artikels uit 1998 en 1999 kunnen worden geraadpleegd. Op H-Net (<http://h-net.msu.edu>), of het on line netwerk voor *Humanities and Social Sciences*, waar geschiedenis goed vertegenwoordigd is, vindt men onder meer een complete lijst van de talloze discussiegroepen die verbonden zijn aan dit netwerk. Het Europees Instituut te Firenze verzorgt SISSCOWEB, een Europese index (<http://www.iue.it/LIB/SISSCO/references>). Naast de geografisch gegroepede links, zijn er ook verwijzingen naar sites met bronnenmateriaal, nieuwsgroepen en discussielijsten, regels voor het citeren en zo meer. Nog een Engelstalig initiatief is de pagina met historische links van de *Association for History and Computing* op de website van de universiteit van Groningen (<http://grid.let.rug.nl/ahc/histlink/index.html>). Hier worden links aangeboden naar onder meer zoekmachines, algemene historische sites, bronnenpublicaties op het Net, E-magazines en discussiegroepen. Een andere Nederlandse webpagina (<http://geschiedenis.pagina.nl>) bevat een beperkt aantal links die deels thematisch, deels chronologisch zijn opgedeeld. Het departement geschiedenis van de universiteit van Québec verzorgt de uitstekende website *Le Web et l'Histoire* (<http://www.unites.uqam.ca/~dhist/version2/leweb.htm>) die elke beginner meteen op het spoor zet naar de beste sites met betrekking tot het verleden. Van een gelijkaardige kwaliteit is de site van de universiteit van Lyon (<http://www2.ac-lyon.fr/enseigne/histoire/sitehist.html>).

Een heel goede plek voor historici of historisch geïnteresseerden om hun zoektocht op het Internet te starten is de website van de Vereniging Leraren Geschiedenis (<http://www.vlg.org>). Vooral de afdelingen 'geschiedenisonderwijs en internet' en 'interessante historische sites' zijn ten zeerste aan te bevelen. De eerste pagina geeft onder meer informatie over het gebruik van gegevens op het Internet, adressen van discussielijsten en nieuwsgroepen

en links naar sites die regels geven voor het citeren van internetsites. De tweede pagina vormt een zeer uitgebreide verzameling links naar websites met betrekking tot de geschiedenis. Erg interessant om vertrouwd te raken met het medium Internet zijn de on line cursussen. Een volledige introductie tot het internet vind je op het Franse <http://www.imaginet.fr/ime/fr.ungir.htm>, de KU Leuven publiceerde een cursus historische informatiekunde waarop je onder andere meer te weten komt over de mogelijke gevaren van het medium (<http://fuzzy.arts.kuleuven.ac.be/F207>). Net zoals op de website van de sectie geschiedenis van de VUB (<http://www.vub.ac.be/sges>) en van die van de UCL (http://jupiter.fltr.ucl.ac.be/FLTR/ressources/res_www.html#HIST), kan je er ook een selectie van links naar 'historische' websites vinden.

3) Het zoeken van artikels en andere publicaties

De databank uncover (<http://uncWeb.carl.org>) laat toe artikels te zoeken uit meer dan 18.000 tijdschriften uit diverse wetenschappelijke disciplines en dat sinds 1988. Deze catalogus kan, in tegenstelling tot andere databanken waarop een abonnement moet worden genomen, vrij worden geconsulteerd. Om op de hoogte te raken van de recentste publicaties over een bepaald onderwerp kan men terecht op on line boekhandels zoals het Amerikaanse <http://www.amazon.com> en het Belgische <http://www.azur.be>.

4) Overheid en andere organisaties

Een aantal Belgische overheidsinstellingen en andere organisaties die op het net vertegenwoordigd zijn, verschaffen soms informatie die voor de historicus nu of in de toekomst van belang kunnen zijn. Nagenoeg alle sites van overheden in België zijn terug te vinden via de website van de federale overheid (<http://www.belgium.fgov.be>). Op de meeste van deze websites staan voornamelijk enkel de meest essentiële gegevens. Toch zijn er steeds meer instellingen en ministeries die ook documenten op het net zetten. Dat is sedert juli 1997 het geval met het *Staatsblad* (<http://staatsblad.fgov.be>). Sinds kort worden een aantal documenten van Kamer en Senaat (<http://www.dekamer.be>; <http://www.senate.be>) op het net gepubliceerd. De websites van het Nationaal Instituut voor de Statistiek (<http://statbel.fgov.be>) en van de Nationale Bank van België (<http://www.bnb.be>) van hun kant bieden een aantal statistieken en grafieken aan. Op provinciaal vlak is de website van Oost-Vlaanderen (<http://www.oost-vlaanderen.be/geschiedenis>) meer dan een uithangbord. Op basis van gedrukte publicaties vindt men er informatie over de bevoegdheden van de provincie, uitslagen van de provincieraadsverkiezingen, biografische fiches van raadsleden en gedeputeerden en zo meer. Verschillende Belgische kranten hebben ook een stek op het Internet. Meestal bieden zij een gratis selectie aan uit de krant van de dag en houden ze een archief bij van wat in de loop van de voorbije maanden of jaren op de website verscheen. Voorbeelden zijn *De Standaard* (<http://www.standaard.be>), *Le Soir* (<http://www.Lesoir.be>), met een archief sinds 1994, de *Gazet van Antwerpen* (<http://www.gva.be>), *De Financieel-Economische Tijd* (<http://www.tijd.be>), *Het Belang van Limburg* (<http://www.hbv1.be>) en *La Libre Belgique* (<http://www.lalibrebelgique.com>).